

СОНДАЖНО ИСТРАЖИВАЊЕ ЛОКАЛИТЕТА ДОЊОВАРОШКА (НАЈЕВА) ЦИГЛАНА У ПАНЧЕВУ 2003. ГОДИНЕ

Војислав Ђорђевић, Народни музеј, Панчево

Кључне речи: јужни Банат, Панчево, Топола, сондажно ископавање, вишеслојно налазиште, некрополе, насеља, средњи век, средње бронзано доба, трапови

Локалитет Доњоварошка (Најева) циглана пружа се уз западну ивицу панчевачког насеља Топола, око 500 м западно од магистралног пута Панчево-Старчево (карта). Простире се по површини бивше индустријске циглане, на којој су 1947. године вршена заштитна археолошка ископавања (Група аутора 1948: 53-95). Дугогодишњим радом циглане уништен је највећи део локалитета. Остао је сачуван само узан појас уз обалу баре Топола на простору западно од индустријског колосека Фабрике азотних ђубрива, у дужини од око 300 м и ширине до 150 м, на коме су обављена ископавања.¹ Овај простор се налази око 350 м јужније од приближног положаја профила циглане на коме су вршена ископавања 1947. године (Група аутора 1948: 95).

Очувани део локалитета лежи на око 4-5 м уздигнутој лесној тераси (обали) баре Топола, једног од рукаваца Тамиша, који својом окуком правца север-исток окружује налазиште и одваја га од околног мочварног терена. Удаљен је око 1,5 км источно од данашњег ушћа Тамиша у Дунав,

TRENCH-TYPE EXCAVATION OF DONJOVAROŠKA (NAJEVA) CIGLANA SITE IN THE TOWN OF PANČEVO IN 2003

Vojslav Đorđević, National museum in Pančevo

Key words: Southern Banat, Pančevo, Topola, Trench-Type Excavations, Multi-Layered Site, Necropolis, Settlements, Middle Ages, Middle Bronze Age, Food Storage Pits

The archaeological site Donjovaroška (Najeva) ciglana (brick plant¹) spreads out along the western edge of the Pancevo suburb of Topola, some 500 m west of the Pančevo-Starčevo regional road (map). It is located on the site of a former brick plant where in 1947 rescue archaeological excavations were carried out (Group of authors, 1948: 53-95). During the many years in which the brick plant was operational, most of the site was destroyed. The only part of the site that survived is a narrow stretch alongside the Topola marsh, west of the industrial railway track of the "Industry of Nitrogen-based Fertilizers". This year's excavations were carried out on this stretch which is some 300m long and 150m wide.² This area is situated some 350 m south of the estimated location of the brick plant section where the archaeological excavations were carried out in 1947 (Group of authors, 1948: 53-95).

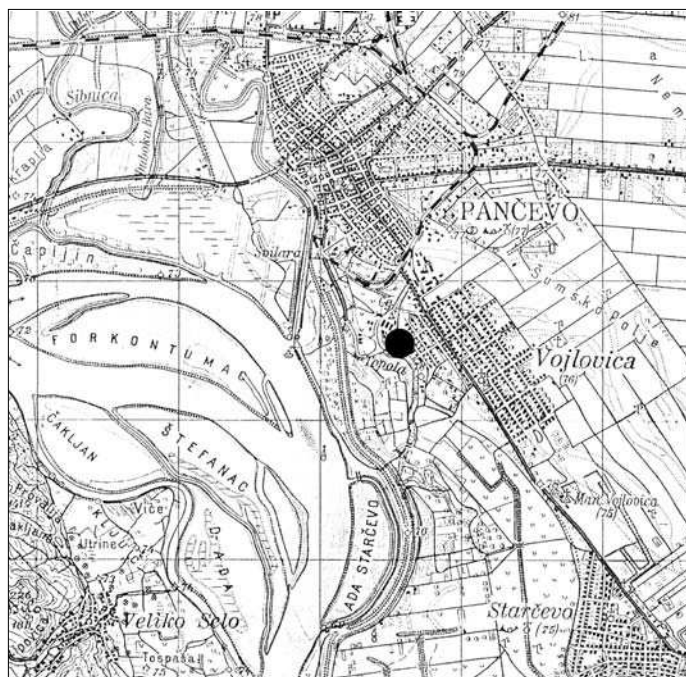
The remaining part of the site lies on the 4-5 m high loess terrace of the Topola marsh i.e. a by-channel of the Tamiš river. The river itself encircles the site with its north-east oriented bend, thereby secluding it from the surrounding marshy

terrain. The distance of the site from the Tamiš-Danube confluence is some 1.5 km to the east and the high, right bank of the Danube is clearly seen from the site to the northwest, west and southwest i.e. towards the territory of Veliko Selo. Opposite to the Danube is the vast Tamiš loess plateau.

The main goals of this year's trench-type excavations were obtaining a stratigraphic cross-section of the remaining part of the site, defining stratigraphic situation and acquiring contemporary archaeological documentation. Two trenches and a test pit were opened, at a distance from

¹ Ископавања су обављена у организацији Народног музеја Панчево, у сарадњи са Одељењем за археологију Филозофског факултета у Београду, у периоду од 02. 10 до 19. 11. 2003. године. Чланови стручне екипе били су кустос археолог Војислав Ђорђевић испред Народног музеја Панчево, археолог Дејан Радичевић, асистент на Одељењу за археологију Филозофског факултета и 15 студената археологије. Ископавања је финансијски подржала Скупштина општине Панчево.

² Excavations were carried out in the organization of the National Museum in Pančevo and in cooperation with the Department of Archaeology of the Faculty of Philosophy in Belgrade, from October 2nd to November 19th 2003. Members of the expert team were: Vojslav Đorđević, archaeologist, custodian of the National Museum in Pančevo; Dejan Radičević, professor assistant at the Department of Archaeology, Faculty of Philosophy and 15 students of archaeology. Excavations were financially supported by the Municipality Assembly of Pančevo.

Карта - Положај локалитета
Map - Location of the site

а са локалитета се одлично види висока десна обала Дунава у правцу северозапада, запада и југозапада у рејону Великог Села, док се на супротним странама пружа пространи тамишки лесни плато.

each other, and the overall excavated area, together with the extensions, is 86 m² (fig. 1).

Trench 1 (35 m long, 1 m wide) confirmed the complex stratigraphic situation of the site. Medieval cultural

Слика 1 - Деталј ситуационог плана локалитета Доњоварошка циглана
Figure 1 - Detail of the plan of the site Donjovaroška ciglana

Ископавања су имала сондажни карактер, са основним циљем да се добије стратиграфски пресек кроз сачувани део локалитета, дефинише стратиграфска ситуација и добије савремена археолошка документација. Отворена су два рова и једна сонда, а заједно са проширењима укупна истражена површина износи 86 m² (сл. 1).

На простору рова 1 (дужине 35 m, ширине 1 m) потврђена је сложена стратиграфска ситуација. Средњовековни културни слој пружа се по целој површини рова 1 и проширења 1 до дубине 0,6 m, а прелиминарно се могу издвојити две фазе у оквиру хоризонта. Прва, из оквиру средине или краја XII до средине XIII века, потврђена је открићем три земљана огњишта на отвореном простору, са подницама на дубини 0,5 m, кружно или елипсастог облика (сл. 4: 1). Старија фаза припадала би оквирно крају XI и целом XII веку (сл. 4: 2), а издваја се налазом веће кружне земљане калотасте пећи на дубини 0,6 m, пречника 1 m (сл. 2). На пећ се са северозапада надовезује приступни ходник издуженог неправилног облика, укопан до 0,5 m у старији

deposits stretch across the entire surface of trench 1 and extension 1, to the average depth of 0.6 m. Preliminary results show two phases in two horizons present. The first phase, roughly dated to the mid or late 12th to mid 13th century, is documented with three earth fire installations in the open and circular or ellipsoidal house floors at the relative depth of 0.5 m (fig. 4: 1). The earlier phase would roughly belong to the late 11th and the entire 12th century (fig. 4: 2), and it is defined by a large, clay, circular oven with domed superstructure, 1 m in diameter, found at the depth of 0.6 m (fig. 2). Abutting the oven to the northwest is a maintenance corridor of irregular elongated shape, dug into the underlying prehistoric deposit by up to 0.5 m. On both sides of the oven two smaller ash refusal pits are dug in, both asymmetrical in shape. The period of the Barbarian Invasions is attested with a female burial in the extension 2, at the relative depth of 1.1 m. The shallow, irregular burial pit is closely west-east oriented, and it was very hard to recognize it. The skull was deliberately deformed, and together with the burial offerings (a pair of bronze rings with polyhedral berries) the interment can

праисторијски слој. Са обе стране пећи налазе се две мање, неправилно укопане јаме за одлагање пепела. Период Сеобе народа потврђен је открићем гроба женске особе на простору проширења 2, на дубини 1,1 m. Плитко укопана неправилна гробна рака, која се веома тешко уочавала, оријентисана је приближно З-И. Покојница има вештачки деформисану лобању, а на основу гробних прилога (пар бронзаних карика са полиедарском јагодом) гроб се може оквирно одредити у V-VI век. На простору проширења 1, на дубини од 1,25 m откривен је кружни трап укопан у старији праисторијски слој, који би према покретним налазима припадао касноантичком периоду, оквирно III-IV веку (сл. 4: 6). Унутар трапа откривени су остаци скелета одрасле особе и скелет дечије особе, положен преко груди одрасле особе. Труп одраслог покојника положен је према дну трапа, док су ноге подигнуте. Млађи праисторијски културни слој простире се углавном на простору од 24-35. m рова 1 на дубини 0,6-0,8 m. Овом слоју припадају и четири различите јаме плитко укопане у старији праисторијски слој. У једној од њих пронађена је фибула која би овај слој и јаме шире одређивала у млађе гвоздено доба (сл. 4: 8). За разлику од млађег, старији праисторијски слој пружа се по целој дужини рова и у оба проширења. Од дубине 0,7-0,8 m налази који припадају овом слоју престају да се мешају са онима из претходних, а прате се до дубине 1,8 m, где културни слој постепено прелази у стерилни лес. Поред тога, откривени су делови од 14 трапова и 2 плитке јаме. Трапови су углавном

кружног облика, различитих пречника (1-1,5 m) и дубина укопавања у лес (0,5-1 m), равних или поткопаних ивица (крушколики). Према особинама покретног археолошког материјала, ове целине

be dated to the 5th-6th century. In the extension 1, at the relative depth of 1.25 m, a circular grain storage pit was excavated, dug into the underlying prehistoric deposit. Considering the finds associated with it, the storage pit could be dated to the Late Classical period, roughly to 3rd-4th century (fig. 4: 6). Inside the grain storage pit, remains of an adult and an infant placed over its chest were discovered. Body of the adult was placed on the floor of the pit while its legs were raised. Late prehistoric cultural deposit stretches mostly from 24th to 35th meter of trench 1 at the relative depth of 0.6 to 0.8 m. Four different pits belong to this layer, shallowly dug into another underlying prehistoric layer. One of them yielded an iron fibula which could roughly date the pits and the entire layer to the Late Iron Age (fig. 4: 8). As opposed to the late prehistoric layer, an earlier prehistoric layer stretches over the entire surface of trench 1 and both of the extensions. Starting from the depth of 0.7-0.8 m, finds belonging to this layer stop mixing with the later ones and can be traced to the depth of 1.8 m where the cultural deposit is gradually substituted by sterile loess. Remains of 14 grain storage pits and 2 shallow pits were discovered. Storage pits are mostly circular in shape, different in size (1-1.5 m in diameter) and in depth to which they were dug into the loess (0.5-1.5 m), with vertical or under-dug sides (pear shaped). Typological characteristics of small finds date these structures to the Middle Bronze Age, and stylistic characteristics to the Pančevo-Omoljica phase of the Vatin culture (fig. 4: 11). Certain grain storage pits overlay or truncate others, meaning that their dense disposition can only indicate the

Слика 2 - Средњовековна калотаста пећ
Figure 2 - Medieval kiln

хронолошки би припадале периоду средњег бронзаног доба, а стилски панчевачко-омољичкој фази ватинске културе (сл. 4: 11). Поједини трапови се међусобно пресецају и преклапају, а овако густо груписани трапови указују да је откривен економски део тадашњег насеља.

Стратиграфска ситуација на простору сонде 1 понавља сложеност забележену на простору рова 1. На релативно малој истраженој површини (19 m²) откривен је део касносредњовековне некрополе, средњовековна

кућа, касноантички укоп, праисторијски слој и делови истовременог, вероватно надземног објекта. Укоп средњовековне куће прати се од 0,8 m дубине. У питању је станиште плитко укопано (до 0,3 m) у праисторијски слој, трапезасте

основе приближне оријентације З-И. Има под од премазаног набоја и мање земљано огњиште у СИ углу, као и мањи укоп на средини. Према покретном археолошком материјалу, станиште би се оквирно могло одредити у XII век (сл. 4: 3-5). Од позносредњовековне некрополе су потврђена три гроба, чији се укопи прате од 0,8 m дубине. Сва три гроба укопана су кроз средњовековну кућу, пробивши јој ивице и под, као и кроз праисторијски слој (сл. 3). Реч је о укупима две одрасле и једне дечије особе, оријентације З-И, у правоугаоним ракама, у којима су пронађени остаци дрвених сандука и доста гарежи. Као гробни прилози пронађена су бронзана дугмад и игле (делови укоснице), који гробове широко одређују у период XV-XVIII века. Уз источну ивицу куће откривен је део мање касноантичке јаме (сл. 4: 7), оштећене самим укопом куће и једним од гробова. Праисторијски културни слој појављује се на дубини 0,8-1,2 m (ниво стерилног леса), а уз источну ивицу средњовековне куће и дечијег гроба откривени су делови

discovery of an economic quarter of the settlement.

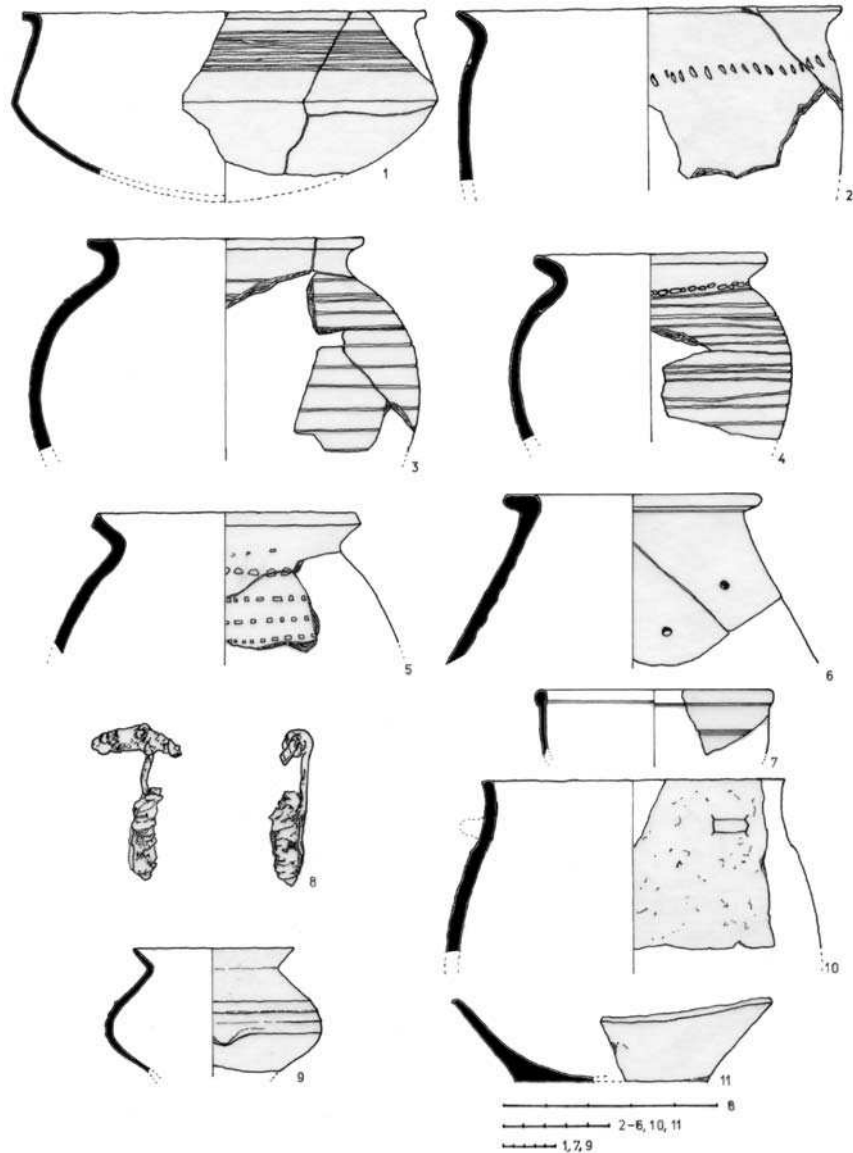
Stratigraphic situation in the test pit matches the complexity recorded in trench 1. A relatively small excavated area (19 m²) yielded remains of: a Late Medieval necropolis, a medieval house, a Late Classical dugout, a prehistoric layer with parts of a dwelling structure, probably a freestanding one. The dugout foundation of the medieval house can be traced to the relative depth of 0.8 m. It is shallowly (up to 0.3 m) dug into the prehistoric layer, trapezoidal in plan

Слика 3 - Средњовековна кућа и део позно-средњовековне некрополе
Figure 3 - Medieval house and part of the late medieval necropolis

and with the approximate orientation of west-east. The house floor is constructed of compacted and coated earth and it contains a fire installation in the northeast corner and a smaller pit in the middle. Judging by the small finds, the house can be dated to the 12th century (fig. 4: 3-5). Three burials that once belonged to the Late Medieval necropolis were excavated and their burial pits reach 0.8 m of relative depth. All three of them were dug through the medieval house, truncating its sides and floor, as well as through the prehistoric layer (fig. 3). The deceased were two adults and an infant, west-east oriented, placed in wooden coffins inside rectangular burial pits in which considerable amounts of soot were found. Bronze buttons and needles (parts of a hairpin) were found as burial offerings, widely dating the burials to the 15th-18th century. Next to the eastern edge of the house, only a segment of a smaller Late Classical pit was excavated (fig. 4: 7) since it was truncated by the house foundation and one of the graves. Prehistoric cultural deposits appear at the depth of 0.8 and continue down to the sterile loess at the depth of 1.2 m.

Слика 4 - Избор покретног археолошког материјала
 Figure 4 - Representative archaeological material

запечене поднице и јаме вероватно надземног објекта. Налази из слоја и објекта хронолошки припадају средњем бронзаном добу.

На простору рова 2, културни слој се појављује на дубини 0,35-1,1 м са измешаним средњовековним (XI-XIII век) и бронзанодопским налазима, без уочених затворених целина. Наставак археолошких ископавања на овом локалитету планира се и у 2004. години.

Next to the eastern edges of the medieval house and the child burial, remains were excavated of a fired floor and a pit, probably belonging to a freestanding structure. The chronological determination of small finds from the structures and the layer itself is the Middle Bronze Age.

Cultural deposits in trench 2 appear at the depth of 0.35-1.1 m. Medieval (11th-13th century) and Bronze Age finds are mixed and no enclosed structures are detected. The continuation of archaeological excavations at this site is planned for the year 2004.

ЛИТЕРАТУРА / BIBLIOGRAPHY:

Група аутора 1948 Заштитно ископавање код Панчева, *Музеји* 1: 53-95